

Styra mot horisonten

Om vård efter behov som grund för
horisontella prioriteringar

Nätverken 2023-03-23

Det här är Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

- En oberoende och renodlad analysmyndighet som:
  - följer upp och analyserar hälso- och sjukvården, tandvården och omsorgen ur ett patient-, brukar- och medborgarperspektiv
  - tar fram kunskapsunderlag och rekommendationer till beslutsfattare om vårdens och omsorgens funktionssätt och styrning

▶ Vårt arbete ska bidra till att förbättra och effektivisera vården, tandvården och omsorgen samt stärka patienternas och brukarnas ställning

- Myndigheten bildades 2011 och har i dag cirka 50 medarbetare
- Vi är en myndighet under Socialdepartementet
- Myndigheten leds av en styrelse som beslutar om rapporter och den övergripande inriktningen
- Vårt patient- och brukarråd bidrar i arbetet

Styra mot horisonten – om horisontella prioriteringar efter behov

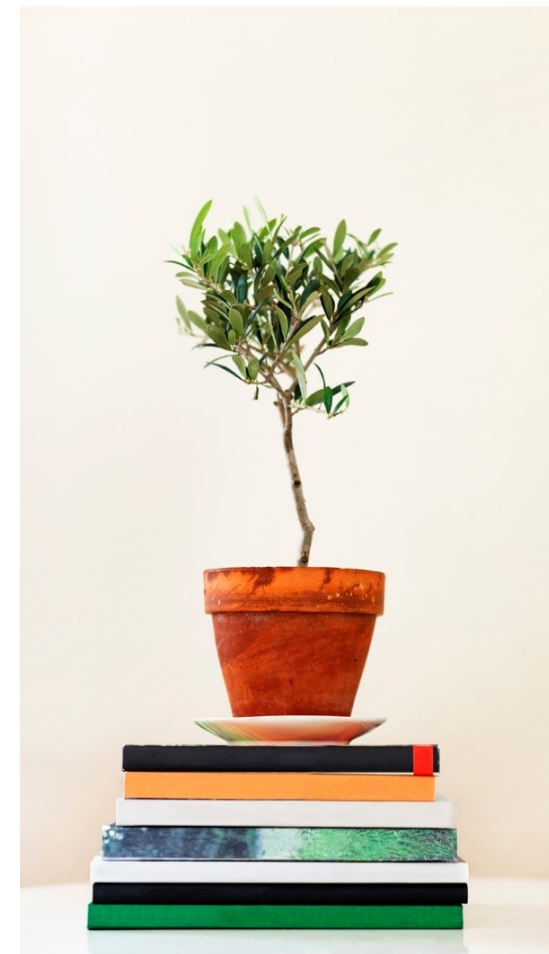
Utgångspunkter, frågeställningar och angreppssätt

Slutsatser

Rekommendationer

Vård efter behov – en central och aktuell princip som är svår att genomföra i praktiken

- Vård efter behov är en central utgångspunkt i svensk hälso- och sjukvård - den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde.
- Vi studerar i rapporten hur vård efter behov beaktas i den övergripande styrningen, det vill säga de horisontella prioriteringarna, som i huvudsak är politikernas ansvar.
- Det är en komplex uppgift, men att politiker öppet redovisar och motiverar sina prioriteringar är en förutsättning för medborgarnas möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter.
- Vi fokuserar på horisontella prioriteringar mellan sjukdomsgrupper.

Vi har undersökt hur vård efter behov beaktas i styrningen

Fokus	Frågor	Metod
1 Begrepp och lagstiftning	Vad innebär vård efter behov?	<ul style="list-style-type: none"> • Genomgång av relevant lagstiftning • Beskrivning av centrala begrepp
2 Regional styrning	Arbetar regionerna utifrån principen om vård efter behov? I så fall hur?	<ul style="list-style-type: none"> • Fallstudie i fyra regioner om hur resurser fördelas mellan sjukdomsområden (dokumentstudie och intervjuer)
3 Statlig styrning	Utgår den statliga styrningen från principen om vård efter behov?	<ul style="list-style-type: none"> • Genomlysning av ett urval av statliga styrmedel med fokus på i vilken utsträckning de förstärker eller står i konflikt med principen om vård efter behov och vilka möjligheter styrmedlen ger huvudmännen att prioritera efter behov
4 Förutsättningar för uppföljning	Vilka möjligheter finns att utifrån nationell statistik följa upp hälso- och sjukvården utifrån behov?	<ul style="list-style-type: none"> • Genomgång av vad en analys av resursfördelning utifrån behoven i olika sjukdomsgrupper bör innefatta och vilka förutsättningar som finns i den nationella statistiken

Styra mot horisonten

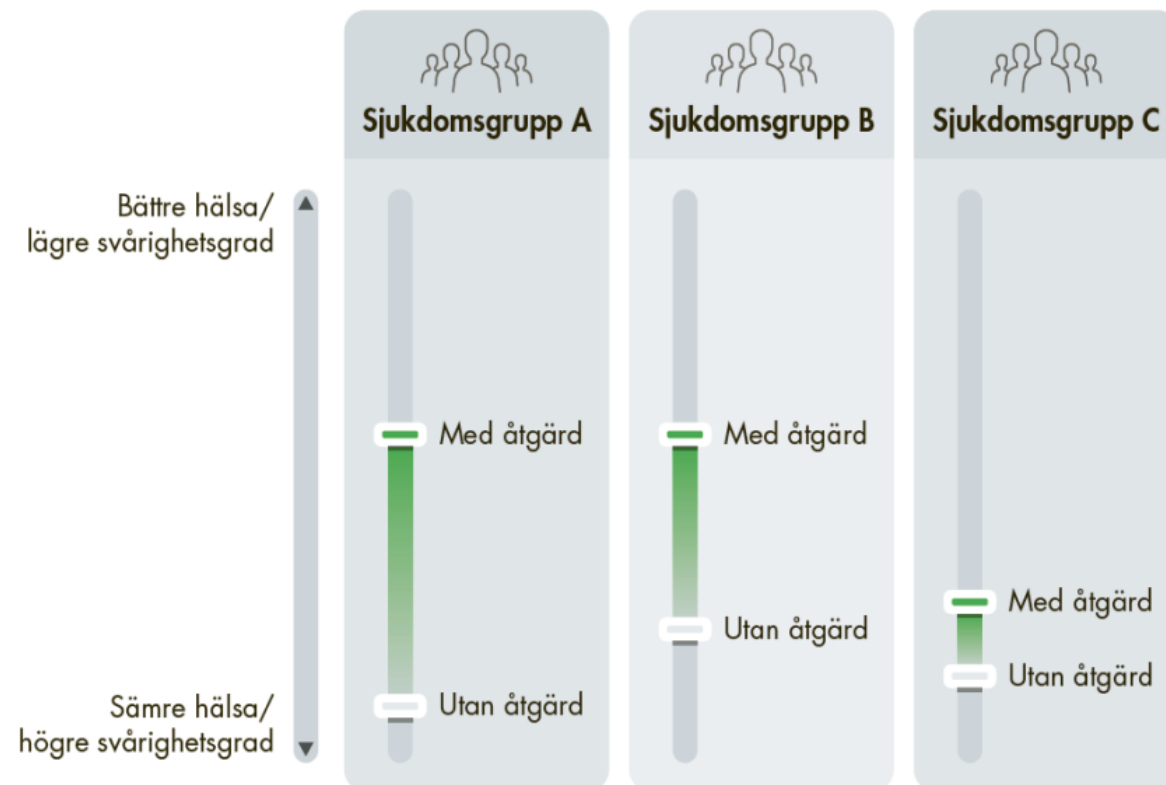
Utgångspunkter, frågeställningar och angreppssätt

Slutsatser

Rekommendationer

Vård efter behov är en central princip som ställer höga krav på politiker

- Högre behovstäckning i grupper med större behov.
- Vägledande men inte en exakt fördelningsprincip.
- Förutsätter att de som fattar beslut om prioriteringar är tydliga i hur de tillämpar principen om vård efter behov.
- Det krävs att systematiska principer för hur vård efter behov ska tillämpas tas fram.
- För att kunna tillämpa principen om vård efter behov behöver beslutsfattarna känna till var de största behoven finns och i vilken grad de tillgodoses idag.

Vård efter behov genomsyrar inte den övergripande styrningen i regionerna

- Vård efter behov ofta ett undanskymt mål i styrdokument och uppföljning
- Resursfördelningen baseras i huvudsak på föregående års budget
- Prioriteringar sker på marginalen och sällan med långsiktigt perspektiv
- Lite systematisk behovsanalys sker
- Motvilja att välja bort

Den statliga styrningen förstärker sällan principen om vård efter behov

- Förstärker sällan vård efter behov mellan sjukdomsgrupper.
- Satsningar saknar ofta tydlig motivering till varför vissa grupper anses vara i behov av särskild uppmärksamhet relativt andra grupper.
- Det är ofta otydligt hur vård efter behov ska beaktas vid implementeringen av reformer.

Juridisk styrning	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vårdgarantin ▶ Nationellt vårdval ▶ Lagen om läkemedelsförmåner m.m.
Kunskapsstyrning	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Nationella riktlinjer
Ekonomisk styrning	<p>Ett urval av riktade statsbidrag och överenskommelser mellan SKR och staten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kömiljarden (2009–2014) ▶ Kvinnors hälsa (2015–2022) ▶ Kronikersatsningen (2014–2017) ▶ Psykisk ohälsa<ul style="list-style-type: none"> • Handlingsplan del 1 och 2 (2001–2004 resp. 2005–2007) • Psykiatrisatsningen (2007–2011) • PRIO psykisk ohälsa (2012–2016) • Psykisk hälsa (2016–2020)

Bristande underlag gör det svårt att styra resurserna dit behoven är som störst

- Den nationella uppföljningen fokuserar mycket sällan på att följa upp ett visst utfall utifrån sjukdomsgrupp eller behov, till exempel väntetider, personcentrering eller tillgång till lämplig behandling.
- Det finns många utmaningar, men vi bedömer att det går att komma längre:
  - Datakällor saknar ofta huvuddiagnos
  - Svårighetsgrad och nytta med olika åtgärder per sjukdomsgrupp sammanställs inte
  - Svårt att få en helhetsbild

Styra mot horisonten

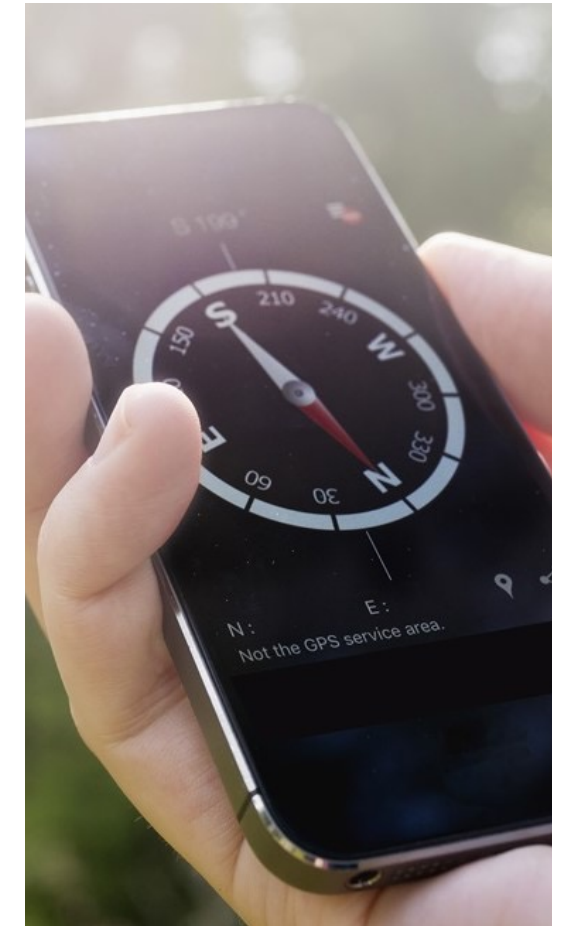
Utgångspunkter, frågeställningar och angreppssätt

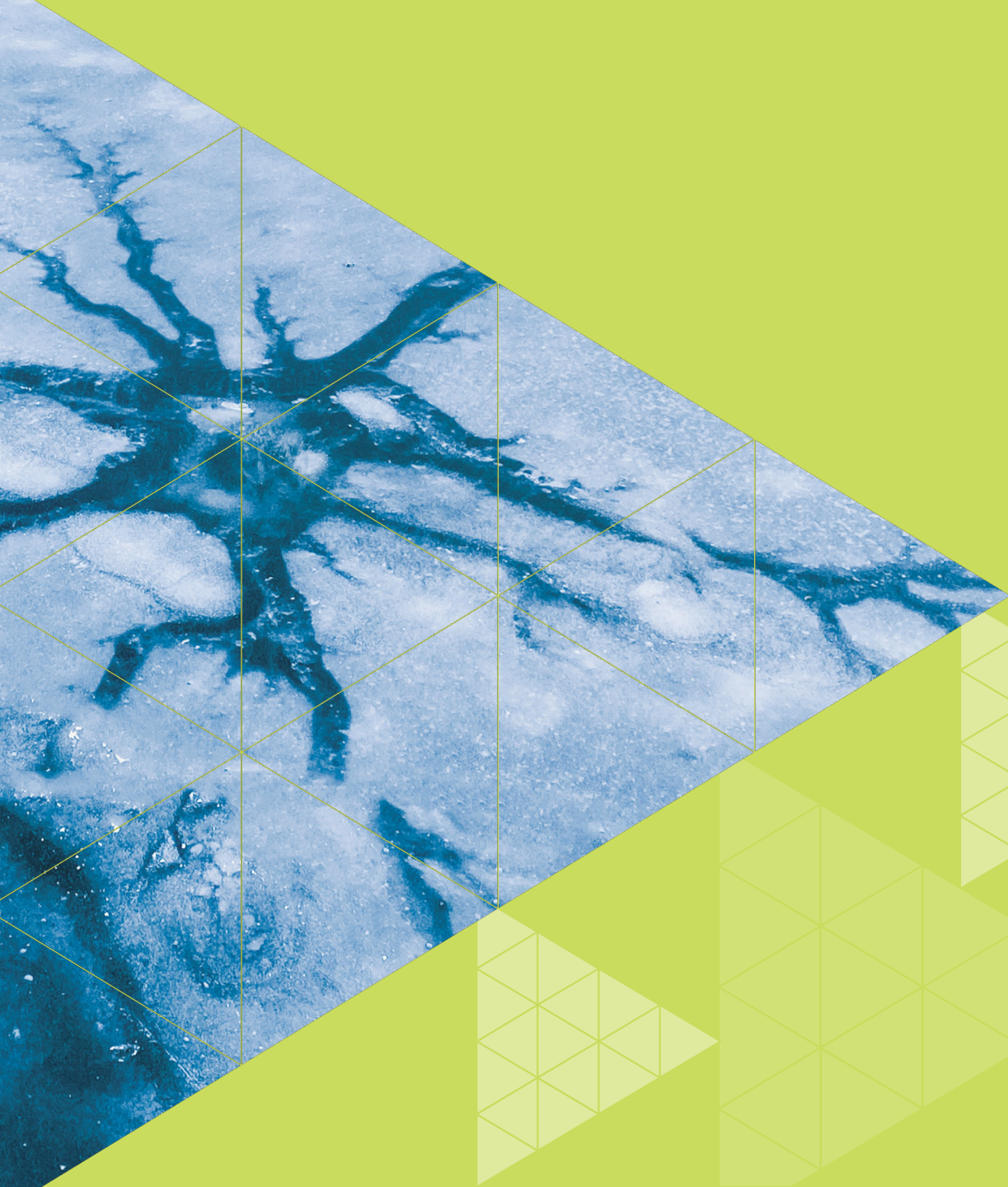
Slutsatser

Rekommendationer

Våra rekommendationer

- ▶ Regeringen bör förstärka det horisontella behovsperspektivet i sin styrning
  - Hitta former för tydligare behovsanalyser och konsekvensanalyser
- ▶ Regeringen bör verka för att den nationella uppföljningen i större utsträckning belyser vård efter behov
  - Utveckla befintliga datakällor till att omfatta huvuddiagnos
- ▶ Regeringen bör initiera en översyn av behovet av förbättrat kunskapsstöd om vård efter behov
- ▶ Regeringen bör överväga om det finns behov av en översyn av den etiska plattformen
- ▶ Regionerna bör utveckla arbetet med att styra resurserna efter behov

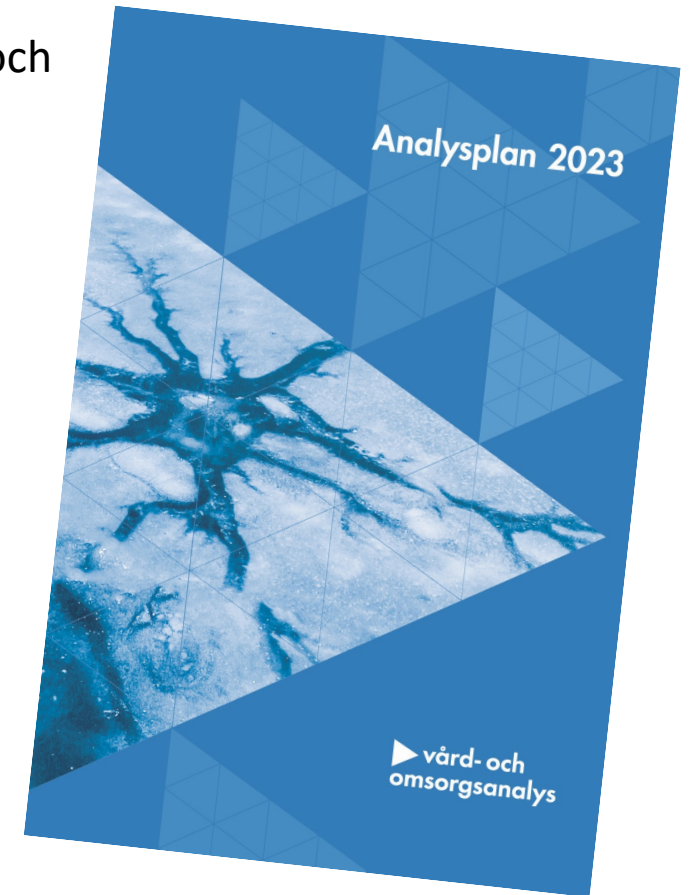

Analysplan 2023

▶ vård- och
omsorgsanalys

Analysplanen presenterar inriktningen för vårt arbete

- Innehåller en omvärldsanalys som fokuserar på läget och utvecklingen i hälso- och sjukvården, tandvården och social omsorg.
- Presenterar inriktningen för vår egeninitierade analys.
  - Den utgår från de utmaningar och kunskapsbehoven som framkommer i omvärldsanalysen.
  - Inriktas på våra långsiktiga analysområden.
  - Är i år indelad i 4 fokusområden.
- Innehåller också information om våra pågående regeringsuppdrag.

Analysinriktning i pågående och planerade egeninitierad projekt samt förstudier

Analysområde 1:

En personcentrerad vård och omsorg av god kvalitet som utgår från individernas behov, resurser och förutsättningar

Fokusområde:

- Förbättrade arbetssätt för ökad personcentrering och samordning inom vård och omsorg

Analysinriktning:

- Patienters delaktighet i verksamheternas och huvudmännens arbete att utveckla vården

Analysområde 2:

En jämlik vård och omsorg utan omotiverade skillnader mellan befolknings- och behovsgrupper

Fokusområde:

- Effektiv och jämlik socialtjänst

Analysinriktning:

- Förtroende för och förebyggande arbete i socialtjänsten
- Jämlikhet i socialtjänsten (förstudie)

Analysområde 3:

Effektiva vård- och omsorgssystem för en god, jämlik och kostnadseffektiv vård och omsorg

Fokusområden:

- Effektiv organisering av vården och omsorgen
- Fortsatt bevakning av nya initiativ inom styrningen av vården

Analysinriktning:

- Strategier för framtida behovs- och finansieringsutmaningar inom vården och omsorgen
- Studie om vårdplatssituationen (förstudie)
- Kunskapsunderlag om nordiska strukturreformer (förstudie)
- Effekter av kunskapsstyrning (förstudie)

Den egeninitierade analysverksamheten kompletterar våra regeringsuppdrag

Projekttitel	Planerad publicering	Sektor
International Health Policy Survey (IHP) - befolkningen 18+	Q4 2023	Hälso- och sjukvård
Utvärdering av omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård	Mars/okt 2023, okt 2024, mars 2025	Hälso- och sjukvård
Utvärdering av överenskommelsen inom digitalisering av äldreomsorgen	Juni 2023	Social omsorg
Effekterna av att differentiera arbetsuppgifterna inom hemtjänsten	April 2023	Social omsorg
Uppföljning av satsningen på kvinnors hälsa och förlossningsvård	Maj 2023	Hälso- och sjukvård
Utvecklingsmedel och kompetensstöd för arbete mot våld i nära relationer	Nov 2023	Social omsorg
Studie med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck	Nov 2023	Social omsorg

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

www.vardanalys.se

registrator@vardanalys.se

[@vardanalys](https://twitter.com/vardanalys)